

Lehetek-e önmagam egy számomra idegen világban?

LIPTÁK VIVIEN

egyetemi hallgató, Partiumi Keresztény Egyetem (Nagyvárad)

liptak-vivien@partium.ro

„Minden ország kultúrája lengje körül a házamat. De egyik se szakítson el szülőföldem talajától” – foglalja össze Mahátma Gandhi a multikulturalizmus (Balázs—Minya 2017) ideális egyensúlyát, amely az elfogadás, a saját gyökerek tisztelésének összhangjára épül. A globalizáció és a kulturális sokszínűség egyre meghatározóbbá válik a mai társadalomban, különösen az oktatási intézményekben, munkahelyeken, ahol különböző nemzetiségű, vallású és identitású tanulók kénytelenek közös normák szerint együttműködni. A közép-európai régióban, így Romániában és Magyarországon is, az Európán kívüli kultúrákkal való intenzív érintkezés ritkább jelenség, ugyanakkor marginális mértékben jelen van. Ezekben az országokban főként a kisebbségi csoportok számára jelent kihívást a kulturális különbségek kezelése, a beilleszkedés szintén nehezen kivitelezhető feladat. Napjainkban egyre nagyobb problémát jelent az egymás gondolkodását, döntéseit, vagy akár kinézetét illető elfogadás. Megítéljük a másikat bőrszíne, kultúrája, hite, szokásai, nemi identitása miatt, holott az ebbe való beleavatkozás, beleszólás sosem eredményezett békét, együttérzést. Ebből kiindulva arra következtethetünk, hogy a téma igenis időtálló, az esszé középpontjában álló film és abban megjelenő konfliktussorozat tükrözni fogja az eddig elhangzottakat.

Az eltérő háttérrel rendelkező tanulók között olyan kulturális különbségek húzódnak meg, amelyek miatt nehéz közös nevezőre jutniuk. Például a „fehéreknek való” francia nevek, vagy a nyelvi fordulatok – mint a „bogarat ültettem a füledbe”- érthetlensége újabb feszültségeket szül. A diákok identitásuk megőrzése érdekében gyakran elutasítják a francia kultúra és nyelv befogadását, ami tovább mélyíti a köztük és tanáruk között húzóódó árkot. A film tökéletesen szemlélteti, hogy ahány ház, annyi szokás – és hogy ezek a szokások hogyan ütköznek, amikor különböző kultúrák találkoznak. A film előrehaladtával világossá válik, hogy a multikulturális közegben az identitás kérdése központi szerepet kap. (Balázs 2024: 254—261, 274—279, 280—284). Az anyanyelv használata és a francia kultúrától való távolságtartás belső konfliktusokat is generál a diákokban. Az önvédelem gyakran támadó magatartásban és fizikai erő fitogtatásában nyilvánul meg, amit a tanár igyekszik kezelni, de a háttértámogatás hiánya miatt ez szinte lehetetlen feladatnak bizonyul. A diákok egy része szorongással és felháborodással reagál a helyzetre, amelyben nem érzik magukat biztonságban, és ez csak tovább

élezi a konfliktusokat. Francois Marin próbálkozásai arra utalnak, hogy a multikulturális osztályban való tanítás csak akkor lehet sikeres, ha mind-egyik kultúra figyelmet kap. Egy ilyen helyzetben a francia irodalom és kultúra tanítását érdemes lenne más kultúrák elemeivel kombinálni, hogy a diákok jobban azonosulhassanak az órák anyagával. Ugyanakkor a kommunikáció mindkét oldalon változásokat igényelne: a tanárnak meg kellene értenie a diákok identitásának fontosságát, míg a diákoknak nyitottnak kellene lenniük a tanár által képviselt értékek és normák befogadására.

Az osztály című film éles képet fest arról, hogy a multikulturalizmus milyen kihívások elé állítja a közösségeket, különösen az oktatásban (Balázs 2009, 2015, 2019, 2023) Rámutat arra, hogy az identitás és a kulturális különbségek összeütközése hogyan akadályozhatja a hatékony együttműködést. Az elvek és elvárások találkozásokkor mindkét félnek engednie kell, különben a kommunikáció és a közös munka kudarcra van ítélve. Ahogyan a közmondás tartja: ahol két folyó találkozik, a víz sosem lesz sima – de ha sikerül megtalálni az egyensúlyt, a legviharosabb áramlatok is lecsillapodhatnak. A film erőssége abban rejlik, hogy nem idealizálja a multikulturalizmust, hanem annak árnyoldalait is bemutatja. Láthatjuk, hogy a kulturális különbségek nem csupán a diákok és a tanár között, hanem a diákok között is jelentős akadályokat teremtenek. Az osztályteremben játszódó jelenetek azt sugallják, hogy a megértés és elfogadás nem jön létre automatikusan, hanem időt, türelmet és kölcsönös kompromisszumokat igényel. A film egyértelmű üzenete, hogy a kulturális különbségek figyelmen kívül hagyása nem vezethet sikeres megoldáshoz. Az identitás kérdése az alapvető emberi szükségletek közé tartozik, és ennek elismerése nélkül nem teremthető meg a közösségek közötti egyensúly. Ugyanakkor a film tanulsága szerint a másik oldalon is szükség van változásra: a multikulturális közegben a saját identitás megőrzése nem jelentheti a másik kultúrájának elutasítását. A film csendes, de erőteljes figyelmeztetés: ha nem találjuk meg az egyensúlyt az elvárások és a valóság között, a multikulturalizmus nem erőforrássá, hanem akadállyá válhat – nemcsak az osztályteremben, hanem a társadalomban is.

Hivatkozott szakirodalom

Balázs Géza és Minya Károly szerk. 2017. Multikulturalitás. Kultúraköziség a tudományban, művészetekben, médiában, mindennapokban. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest.

Balázs Géza 2009. Az informatika hatása a nyelvre. 23-42. In. Bárdosi Vilmos szerk.: Quo vadis philologia temporum nostrorum? Korunk civilizációjának nyelvi képe, Tinta, Budapest.

Balázs Géza 2015. Netfolklór – intermedialitás és terjedés. Replika.

Társadalomtudományi folyóirat 1-2. (90-91. szám) 171–186.

Balázs Géza 2019. Hibriditás: kulturális sokk. A techno- és interkulturális világ feszültségekkel teli jelenségei, és ezek kezelésének lehetséges módjai. Vasi Szemle 3. 262–268.

Balázs Géza 2023. Változások, váltások kora. Nemzedék-, kultúra- és nyelv-váltás 227–234. In: Az internet népe. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

Balázs Géza 2024. Szélárnyékban. Művészetkritikai írások. Inter—IKU, Budapest.

